

HIV i Afrika sprids med varierande intensitet

I Afrika finns två tredjedelar av världens 30 miljoner HIV-smittade. Det rör sig om många epidemier inom olika geografiska områden som sprids med varierande intensitet. I vissa städer i Sydafrika är 45 procent av de gravida kvinnorna infekterade med HIV, vilket är tio gånger mer än i de flesta central- och västafrikanska städer. Det rapporteras här från den tionde internationella STD-/aidskonferensen i Abidjan, Elfenbenskusten, i december 1997.

Den viktigaste faktorn för smittspridningen har varit det sexuella beteendet, där antal partner, sexuell debutålder och användning av kondom har stor betydelse. Samtidiga andra sexuellt överförda sjukdomar har stor betydelse för mottagligheten och ökar risken för att bli smittad.

Senegal har relativt låg prevalens

Socio-ekonomiska faktorer som levnadsstandard, möjligheten att kunna försörja sig, samhällsstruktur, typ av kultur, statsskick och religion har en avgörande betydelse för hur HIV-epidemin utvecklats i olika geografiska regioner. Det är värt att notera att Botswana och Sydafrika, vilka i förhållande till många andra länder på kontinenten är ansedda som rika, har en mycket högre prevalens än flera fattiga länder. Fattigare länder med en social struktur som till exempel Senegal med stark religiös kultur (94 procent muslimer och 5 procent katoliker) har en förhållandevis låg

prevalens (i alla grupper). Ett land som Uganda som hade en svag social struktur och som före nuvarande president Museveni genomled ett inbördeskrig, fick en närmast exponentiell HIV-utveckling, men man har lyckats hejda HIV-ökningen. Prevalensen bland gravida kvinnor var för tre år sedan 30 procent och har nu sjunkit till 14 procent. Detta på grund av att samhället fått en social struktur och ekonomisk tillväxt samtidigt som man varit mycket öppen för HIV-/aidsproblematiken.

Spridning bland unga flickor dåligt känd

Den heterosexuella smittvägen är helt dominerande i Afrika. Överföring från mor till barn är en annan stor smittväg. I Afrika söder om Sahara föds cirka en halv miljon barn med HIV-infektion årligen. Av beräknade 8,2 miljoner barn i världen som förlorat sin mor på grund av aids finns 7,8 miljoner i Afrika. HIV-prevalensen är ganska väl kartlagd bland gravida kvinnor från olika områden och uppvisar stora variationer. I Francistown i Sydafrika rapporterades 45 procent av de gravida kvinnorna vara infekterade. Elfenbenskusten i västra Afrika har en snabb ekonomisk utveckling som lockar till sig många invandrarer och är ett centrum för HIV-spridning. Mellan 10 och 15 procent av gravida kvinnor i Elfenbenskusten rapporterades vara HIV-infekterade, och samma prevalens rapporterades från Ouagadougou och Bobbo-Dioulasso (huvudstad respektive näst största stad i Burkina Faso).

I andra områden har HIV-prevalensen stabiliserat sig på en lägre nivå, med 5 procent av kvinnorna smittade. Man hade ganska god kunskap om prevalensen hos gravida kvinnor i åldersgruppen 15 till 49 år, men hos unga flickor under 15 år var kännedomen om smittspridning mycket sämre. I en samhällsbaserad studie bland 15-åriga flickor i Zambia fann man att 7 procent var HIV-infekterade. Prevalensen bland flickorna var mycket högre än bland pojkar i motsvarande ålder. Frågan ställdes om det var genom frivillig sexuell kontakt eller genom tvång som dessa unga flickor blivit smittade. Prevalensen bland män

är mindre studerad, men i de studier som gjorts har de unga kvinnorna högre prevalens än män i motsvarande ålder.

HIV-infektion genom blodtransfusion är fortfarande en inte ovanlig smittväg. Ca 2,5 miljoner blodtransfusioner görs per år i Afrika söder om Sahara, och i en fjärdedel av dessa var blodet inte testat för HIV. Även sjukvårdspersonal ansågs ha en risk att smittas i arbetet genom nålstick. Infektion genom osterila sprutor och verktyg är ytterligare en risk inom sjukvården då man inte har råd med engångsmaterial.

Ett annat problem är ökat intravenöst missbruk av heroin som förekom längs vägar och knutpunkter för lastbilstransporter. Här förekommer även mycket könshandel, vilket bidrar till smittspridningen.

Bara Uganda har minskande incidens

I slutet av 1997 räknar man med att det finns 30,6 miljoner HIV-smittade i världen varav 20,8 miljoner i Afrika (68 procent). Heterosexuell smittspridning står för de flesta av de 3,4 miljoner nysmittade HIV-fallen 1997 i Afrika söder om Sahara. HIV-epidemin har fortsatt att spridas i Afrika söder om Sahara, och prevalensen ökar fortfarande i många storstadsregioner som Nairobi i Kenya och Harare i Zimbabwe, medan det i andra områden som Lusaka, Zambia, förefaller som om HIV-epidemin har stabiliserat sig. Endast Uganda, som haft mycket hög prevalens, har rapporterat minskande incidens, även om vissa områden i Uganda, enligt rapporter, har mer än 20 procent smittade. •

Författare

BRITH CHRISTENSON
docent, överläkare

PER LUNDBERGH
docent, chefsöverläkare; båda vid smittskyddsenheten, Karolinska sjukhuset, Stockholm.